SÖRMLANDSLÅTEN
Medlemstidning för Södermanlands Spelmansförbund Nr 1 1998

FOLKMUSIK
FRÅN
NORRA SÖDERMANLAND

UPPTECKNAD 1898 AV
K.P. LEFFLER

SÖDERMANLANDS MUSEUMS SERIE
SMÅSKRIFTER 5

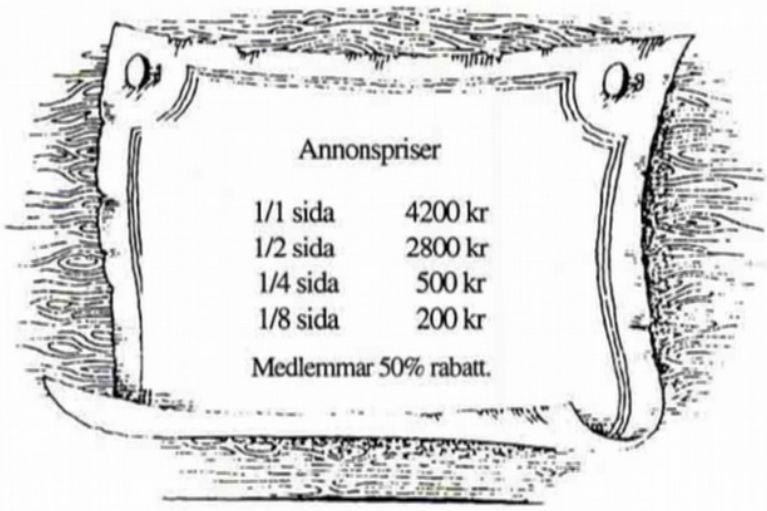

Innehåll

Ordföranden har ordet 2
100 år med Folkmusik från Norra Södermanland 3
Verksamhetsberättelser 3
Staffansvisa 4
Jultävlingen 4
Favoriten 5
Spelmän från gårdagens Flen 6
Till minne av Paul Törnkvist 6
Kallelse till årsmöte 7
Medlemsavgiften för 1998 7
Dagens spelmän från Flen 8
Flensbygdens Spelmansgille. En presentation 8
GUSTAF FREDRIK GYLLENBORGSVINTER-QVÄDE 9
1998 års spelmansstämma i Eskilstuna 10
Låtläger för barn och ungdom 11
Visinsamling i Björkvik, Floda, Lerbo och Sköldinge. 11
Sörmländska kalas 11
K.P. Leffler hyllas med spelmansstämma i Helgarö 12

Manusstopp för nummer 2 – 98 är 15 mars.

Red. ber om tillgift för ett fel i förra numret av tidningen. Fotot i anslutning till Bernt Olssons artikel om Rosenberg var taget av Kerstin Pettersson och inget annat.

Ansvarig utgivare:
Nils Häggbom.
Redaktionsadress:
Blidvägen 6,
13757 Västerhaninge
Fax 08–500 312 38

Ordföranden har ordet

Ett nytt år har tagit sin början med nya upplevelser och glädjeämnen. På ett eller annat sätt kommer vi säkert alla att vara med i det som kallas Stockholm–kulturhuvudstad 1998. I det inledande förarbetet talades det mycket om att verksamheterna skulle spridas ut över hela mälarregionen, men så blir det nog inte. Stockholmsturisterna kommer säkert att stanna inom tullarna och ta del av det som erbjuds där och i sanningens namn så är det ju ganska mycket. Många av oss är involverade i dessa aktiviteter eller kommer att besöka huvudstaden för att ta del av begivenheterna.

Men vi skall naturligtvis se till att folkmusiken får ordentligt utrymme i vårt område. Ett av våra viktigaste medel är spelmansstämmorna. Alla fjolårets stämmor kunde genomföras framgångsrikt även om publikunderlaget har varit klent ibland. Men det gäller att ta nya tag och se till att arrangemangen blir mer publikvänliga och tilltalande även för de ofrälsta.

Pehr Ericssonstämman i Helgarö är en nyhet för året som vi hoppas skall locka många av våra spelmän. Då skall vi fira bl.a. K.P.Leffler, som gjorde sina uppteckningar i dessa trakter för 100 år sedan. Dessutom är det här en av de vackraste platserna i landskapet och det kommer också att locka många. Årets Julitastämma kommer säkert att bli en höjdpunkt. Förra årets stämma besöktes av nästan 2 000 människor trots att vädret var uselt. Så med vädrets makter på vår sida kan vi vänta oss jättepublik – skriv in midsommardagens besök i Julita i kalendern.

I år skall alla arrangörer lämna uppgifter redan till 1:a mars för att komma med i det tryckta kalendariet. Vid årsmötet 21 mars hoppas vi att uppgifterna finns tillgängliga för mötesdeltagarna. Leif Johansson kommer att höra av sig om detta.

Årsmötet kan ni läsa om på annan plats i tidningen. Nytt för året är att vi kommer att ha en del av programmet tillsammans med 50-årsjubilerande dansare i Svenska Ungdomsringen. Alla som vill spela till dans efter festmiddagen kommer att tillgodoses med råge. Vi är övertygade om att det skall bli en fin tillställing. Tidigare år har det varit klent med danspublik på kvällen, men nu kommer det att bli annat av.

Jag vill till sist önska alla lycka till med det nya verksamhetsåret och glöm inte bort att Södermanlands Spelmansförbund är en resurs för er alla. Hör av er både med problem och glädjeämnen.

Ingemar Skoglund

100 år med
Folkmusik från Norra Södermanland

"Södermanlands Fornminnesförening bildades 1860 i Strängnäs. Dess främsta verksamhetsområde var landskapets fasta fornlämningar men även uppteckning av folkspråk, sagor, sägner, ordspråk och folkvisor stod på programmet.

1877 utkom den första delen av "Bidrag till Södermanlands äldre kulturhistoria". Redan i denna första publikation påbörjades utgivningen av ett antal uppteckнade visor. Serien utkom med totalt 38 häften med varierande innehåll. Den sista delen utkom 1945 och året därpå sammanslogs Fornminnesföreningen med Södermanlands Hembygdsförbund, som bildats 1931.

Anledningen till Lefflers besök i norra Södermanland var "forskandet efter ursprunget till en sydvestuppländsk dialekt". Ett anslag om 100 kronor från fornminnesföreningen gav honom möjlighet att under våren 1898 undersöka ett område från Härads socken i väster till Mariefred i öster.

Resultatet av hans arbete blev ca 400 melodier, dels upptecknade efter 12 spelmän och dels avskrivna ur en äldre notbok från Fogdö. Samlingen inleds med en omfattande beskrivning av folkmusiken och dess miljö.

Tidigare folkmusikuppteckнare hade framför allt intresserat sig för musiken och dessutom genom lämpliga arrangemang anpassat melodierna till salongsbruk. Under nittiotalet väcks intresset även för folkmusikens utövare. 1892 anställs exempelvis den första spelmansstämman på Skansen i Stockholm. Leffler följer upp detta intresse genom sina spelmansskildringar såväl i "Nyckelharpospelet på Skansen" som i föreliggande utgåva."

Så står det i förordet till K P Lefflers "Folkmusik från Norra Södermanland". Dessutom får man veta att den ursprungliga upplagan av kostnadsskäl delades upp i flera delar. I dag kan man köpa den i sammanslaget skick (Se omslagets sista sida). Uppdelningen i flera mindre delar är också förklaringen till den något förvirrande numreringen på låtarna som ingår.

Leffler har själv skrivit en inledning med rubriken "Folkmusiken i norra Södermanland", där han lämnar intressanta upplysningar kring danser, melodier och sedvänjor.

Om du inte har boken, passa på tillfället att skaffa och studera den. Den är väl värd en närmare bekantskap!

I början av 1900-talet anställdes Leffler på Västernorrlands Allehanda, vilket gav honom anledning att koncentrera sitt upptecknings-intresse till den delen av landet. För endast några år sedan utkom resultatet av hans ansträngingar i norr i bokform.

Nils Häggbom

N:o 7.

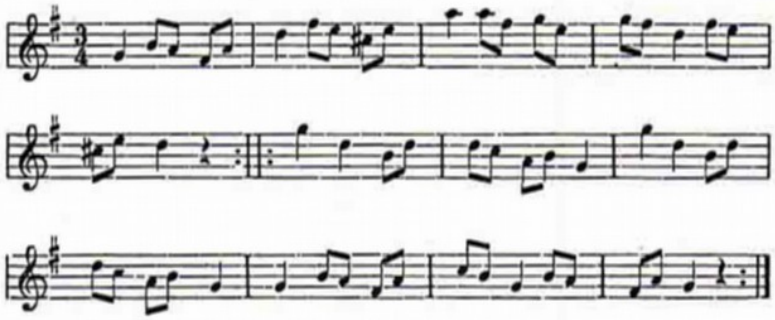

Verksamhetsberättelser

och uppgifter om stämmor

Senast den 1 mars vill vi ha in verksamhetsberättelser för 1997 för att hinna trycka upp till årsmötet. Det är ett bra tillfälle för spelmanslag och grupper att berätta om verksamheten. Det behöver inte vara några märkvärdigheter, skriv kortfattat och enkelt. Vi förbehåller oss rätten att göra eventuella begränsningar av utrymmesskäl. **Alla som skickar in berättelsen kommer att finnas med i vårt register för 1998, övriga stryks från listan.** Vi har idag uppgifter om ett stort antal grupper registrerade, ett register som behöver uppdateras. Detta är ett utmärkt tillfälle att berätta att ni finns och är verksamma.

Vi vill samtidigt få in uppgifter om **spelmansstämmor under 1998**. Årets stämmofolder skall vara klar under april. Alla tjänar på att uppgifterna publiceras tidigt, inte minst detta år när det blir massor av kulturprogram landet runt.

Staffansvisa

från Sörmland

Denna Staffansvisa kom till red. från Christina Frohm. Den har inte tidigare publicerats av Spelmansförbundet. Den medföljande kommentaren säger:

God morgon, god morgon svärfader.

Från Vingåker. Runa 1884. Melodin en egendomlig blandning av psalm och klagovisa.

12. God morgon, god morgon, svärfader!

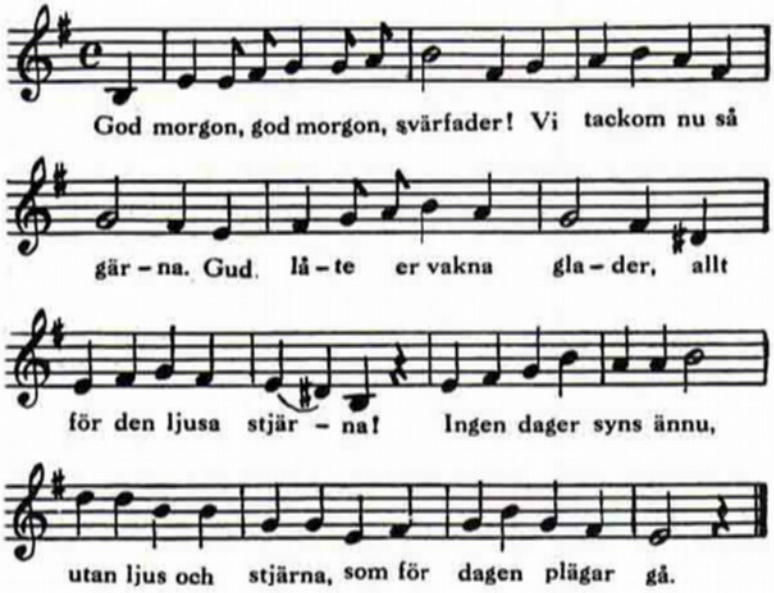

Jultävlingen

Dansen i Litteraturen

Inget försök att reda ut begreppen i Jultävlingen har anlänt till redaktionen, som också gick bet på uppgiften.

Så här anser upphovsmännen vid Karlstads bibliotek att de rätta svaren ska se ut:

Citat nr	Författare
1	Harry Martinsson
2	Agnes von Krusenstjerna
3	August Strindberg
4	Selma Lagerlöf
5	Falstaff Fakir
6	Erik Axel Karlfeldt
7	Evert Taube
8	H.C. Anderssen
9	Michael Blake
10	Jane Austen
11	Gustaf Fröding
12	Nikos Kazantzakis
13	Astrid Lindgren
14	Leo Tolstoj
15	Tage Danielsson
16	Per Olof Ekström
17	Margaret Mitchell
18	Margit Söderholm

HJÄLP!

Kan någon av läsarna tala om för oss vem spelmannen är?

Skriv till SÖRMLANDSLÅTEN och berätta!

Favoriten

Susanne Fred är ett av de nyaste och yngsta tillskotten i Lästringe Låtar.

Vad är det första jag spelar när jag tar upp fiolen ur lådan?

Ja, det varierar så oerhört mycket. Ena dagen kanske jag spelar en lugn och fin vals som Segloravalsen och andra dagen en väldigt fartig springlek från Västerdalarna – någon efter Troskari-Erik i Malung. Eller varför inte en "trevlig" liten skalövning!

Efter att ha gått ett helt år på Malungs Folkhögskola kanske jag borde ägna lite mer tid åt alla dessa teknikövningar och tonartsformler som Jonny Soling körde med oss varje morgon. Det kunde vara alltifrån små enkla stråkföringar till de mesta avancerade kompgreppen över hela fiolen. Pust, pust, pust. Ja, jag får väl ta tag i det någon dag.

Men just nu spelar jag en hel del Orsapolskor. Griv Jugas Orsapolska tycker jag mycket om, och även en Orsapolska efter soldaten Dahl.

Nedteckningen av soldaten Dahls Orsapolska är så som jag spelar den.

Susanne Fred

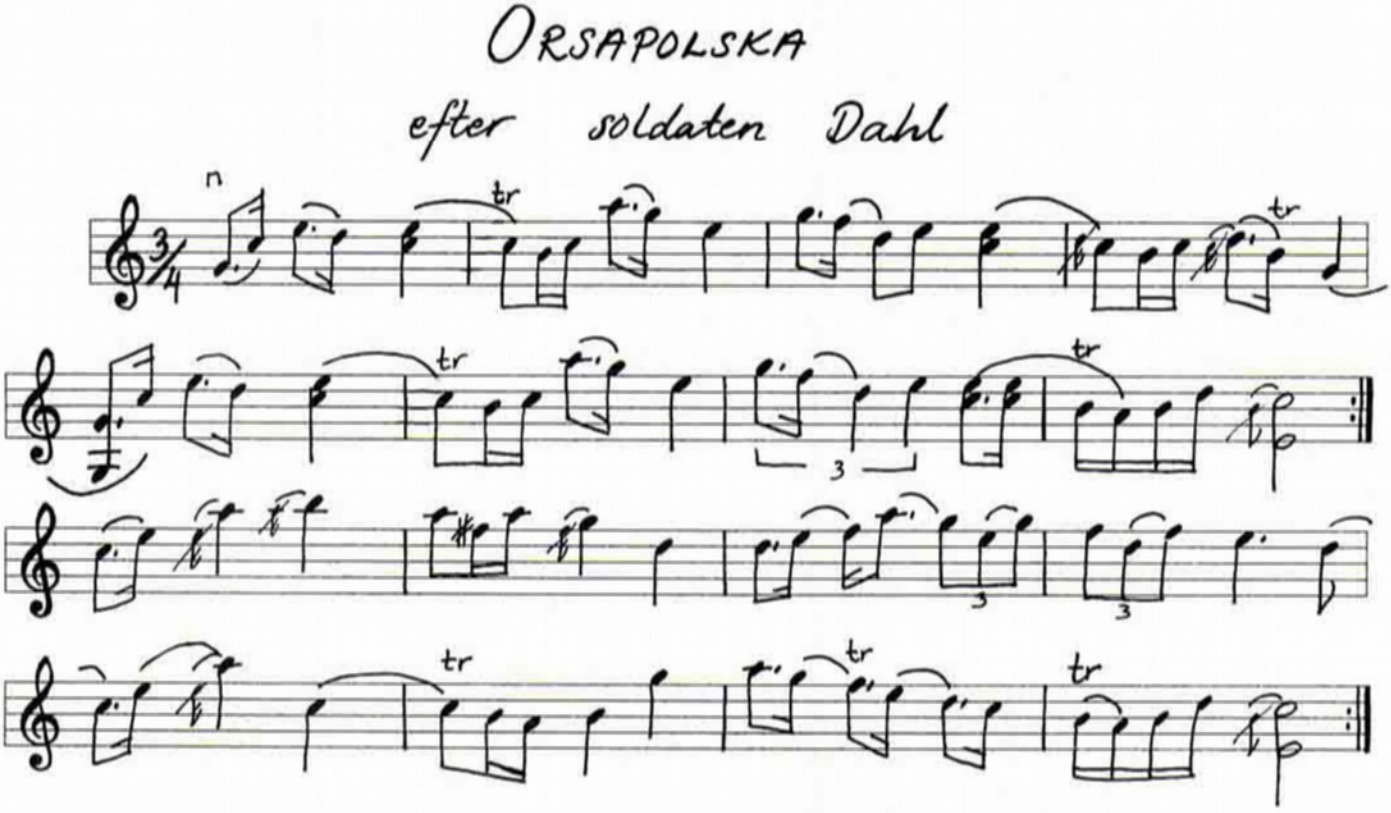

Spelmän från gårdagens Flen

Med tanke på var 1998 års årsmöte äger rum roade jag mig med att bläddra i Svenska Låtar Södermanland för att se hur Flen var representerat. Två spelmän hittade jag: Gustaf Persson och Emil Söderqvist med tillsammans ett femtontal låtar. Båda spelmännens repertoar insändes till Folkmusikkommissionen av samme man: Emil Söderqvist. Han var musikfanjunkare, d.v.s. militärmusiker. Hans egna låtar var så att säga egentligen inte hans utan de kom från en notbok, som tillhört en person i Malmköping. Den personen i sin tur visste ingenting om notbokens ursprung eller ålder. En del av låtarna har rötter nere i 1700-talet.

Gustaf Persson var född 1828 i Lilla Mellösa och lärde sig i början av tonåren att spela fiol med organisten Brolin som lärare. Persson var notkunnig och har lärt in de flesta av sina melodier via noter. Persson var redan från ungdomen en efterfrågad bröllopsspelman både i Lilla Mellösa och omgivande socknar.

Nedanstående brudpolska får representera de två Flen-spelmännen. Kommentaren till den berättar något om rådande seder vid den tid låten var aktuell.

Nils Häggbom

50. BRUDPOLSKA

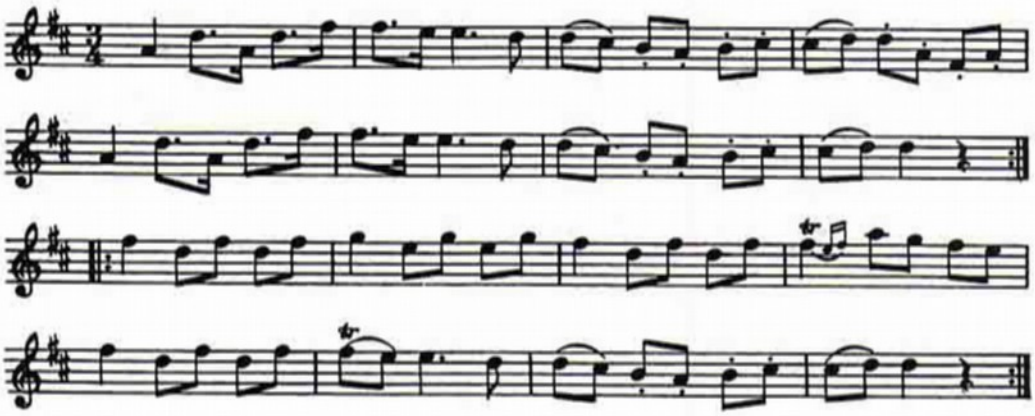

Första reprisen dansades av bruden, som bjöd upp en av de manliga gästerna, andra reprisen av brudgummen, som bjöd en kvinnlig gäst. Polskan fortsatte tills brudparet dansat med alla gästerna.

Till minne av Paul Törnkvist

Ännu en av Sörmlands spelmän har lämnat oss. Paul Törnkvist från Nynäshamn avled den 19 januari. Han tillhörde spelmansförbundet sedan 1954, men hans spelande började långt tidigare. Sina första erfarenheter av fiolspel gjorde han som spelman på stumfilmsbiografen, klädd i kortbyxor. Sedan utvecklades han till en duktig violinist i orkesterföreningen i Nynäshamn, där han deltog fram till 40-talet. Då kom han i kontakt med folkdansarna och började ägna sig åt folkmusik. I samma takt som detta intresse växte ägnade han mindre tid och kraft åt orkesterföreningens musik.

Han var en mångsidig människa, med intresse för radioteknik, amatörradio och språk. Han kunde t. ex. hjälpligt göra sig förstådd på esperanto.

Han var med och startade Nyble Allspel i Ösmo, han var aktiv i Yxlö Byspelmän, han samlade låtar från Södertörn och omgivande skärgård och gjorde en del egna låtar som vi gärna spelar.

Vi minns honom gärna som en god kamrat och duktig spelman och saknar honom i laget.

Vila i frid!

Nils Häggbom

Kallelse till Årsmöte

med

Södermanlands Spelmansförbund

Amazon, Flen, lördagen den 21 mars 1998

13.00	**Samling med kaffe och smörgås på Amazon**
14.00	**Årsmötesförhandlingar i närliggande Tealokalen**
18.00	**Festmiddag på Amazon tillsammans med jubilerande Sörmländska Ungdomsringen och Flens Folkdansgille**

Efter middagen blir det spel och dans så länge vi orkar.

För det subventionerade priset av 125:- per deltagare serveras varmrätt, öl eller vatten, dessert och kaffe. Kvällens förlustelser ingår i avgiften, som betalas i anslutning till mötet.
Anmälan om deltagande senast den 14 mars till Ingemar Skoglund tel/fax 08-550 973 20.
Glöm inte att ange om du behöver specialmat.

Vi hoppas att många medlemmar ställer upp. Ett årsmöte är alltid viktigt för den framtida verksamheten och är ett tillfälle att framföra synpunkter och idéer och – inte minst – att träffa goda vänner.

Sörmländska Ungdomsringen och Flens Folkdansgille firar båda 50-årsjubileum i år och vi kommer att fira detta tillsammans. Det blir alltså gemensam samling, men därefter separata årsmöten. Middagen och kvällen firar vi tilllsammans och det blir garanterat en trevlig tillställning med mycket spel och dans.

Välkomna!

Medlemsavgiften för 1998

Årsmötet 1997 beslöt beträffande årsavgiften följande för år 1998:

Den som är född 1978 eller senare	ingen avgift
den som är mellan 20 – 65 år	100 kr
Den som är äldre än 65 år	frivillig avgift
Den som är hedersmedlem	frivillig avgift
Familjerabatt	1 medlem 100 kr, övriga halv avgift

Glöm inte att ange vem som är avsändare!

Dagens spelmän från Flen

Flensbygdens Spelmansgille. En presentation

Flensbygdens Spelmansgille firar i år sitt 25-årsjubileum. Initiativtagare till bildandet 1973, var den numera välkände durspelaren från Flen, Erland Ericsson. På den tiden hade han emellertid ännu inte börjat hantera durspel, men han var kunnig i flera andra instrument, bl.a. gitarr, fiol och dragspel. Hans fru Gunvor, spelade dragspel och Erland ackompanjerade på gitarr, och de var under många år ofta anlitade på spelningar runt om i Flensbygden.

1973 lyckades Erland samla ihop ett tiotal fiolspelmän från Flen med omnejd, hemma i bostaden på Bergsgatan. Det blev upptakten till bildandet av Flensbygdens Spelmansgille. En av medlemmarna, som var med från början var Erlands svärfar Gunnar Hellman, född 1903, och efter honom har spelmansgillet många låtar. Av den första kretsen av spelmän är idag Erland ensam kvar. Flera av de äldre har gått bort och några har flyttat, men nya medlemmar har kommit in i laget och medlemsantalet är fortfarande c:a 10 st.

Åtskilliga uppspelningar har gjorts genom åren på kommunens vårdinrättningar och ålderdomshem. När gillet var nybildat på 70-talet var det ett uppsving för gammeldansen och då hade man många spelningar på gammeldanskurser i samarbete med Flens dansgille, och med Karl-Erik Karlsson som kursledare.

Spelmansgillet har också varit flitigt anlitat av Gåsinge-Dillnäs dansgille, på danshusen i Solvik skola, och hos Kerstin och Bengt Landin på Hyttlöts utedansbana, med Olle Olsson som ledare.

Tyngdpunkten i verksamheten har legat på gammaldans, medan lagets deltagande ute på spelmansstämmor och liknande varit mera sparsamt, och detta har gjort att Flensbygdens Spelmansgille hör till de minst kända spelmanslagen i Södermanland, bland spelmän.

De första två åren var besättningen bara fioler, men sedan tillkom gitarr och dragspel. Den äldsta medlemmen, Sven Ståhl från Forssa, född 1912, har under 20 år, från 1975 till 1995 skött dragspelsackompanjemanget, men sedan han nu med ålderns rätt dragit sig tillbaka, har detta övertagits av Erland Ericsson, vilken nu är spelmansgillets äldste medlem.

Göran Ståhl

Foto: Rolf Malmbergh, Eskilstuna Kuriren.
Över raden fr.v.: Britta Mattson, Jutta Nebel, SvenStåhl, Gösta Karlsson.
Nedre raden fr.v. Gustaf Steberg, Göran Ståhl, Erland Ericsson

GUSTAF FREDRIK GYLLENBORGS VINTER–QVÄDE

Längtan till landet

En längtan till det fria lantlivet kände man uppenbarligen redan i antikens storstäder som Rom och Alexandria. Horatius diktade om naturens skönhet och lantlivets behag, och själve kejsar Diokletianus drog sig tillbaka från regerandet för att odla sin kål. Herdeidyllen eller pastoralen brukar förbindas med det hellenistiska Alexandria och har även sitt ursprung i den grekisk-romerska kultur som genom tiderna påverkat europeiskt tankeliv. Våg på våg av klassicism har fört antikens ideal ända in i vår egen tid. Herdediktningen torde ha folkligt ursprung, men kom fortsättningsvis att framför allt bli ett uttryck för den förfinade och överkultiverade människans längtan efter ett okonstlat levnadssätt.

Förnäma herdar och herdinnor

Under rokokotiden omhuldades herdeidyllen och man kunde också utöva den i verkliga livet, så som man gjorde vid det franska hovet. Där ägnade man sig nämligen gärna åt det man menade med lantliv vid den idylliska lilla bondgård, Lilla Trianon, som finns i utkanten av den jättelika slottsparken i Versailles. Också i vårt land uttryckte skalderna, som ofta hade en högt uppsatt ställning i samhället, gärna sin leda vid det förkonstlade livet i staden och drömde om att dra sig tillbaka från intriger och tomma sällskapsnöjen till någon hydda på landet. Med "hydda" torde de vanligtvis ha menat herrgård.

Gärna tillskrev och omskrev de varandra under antikens herdenamn: Dafnis, Chloris, Damon, Criton, Iris, Dorilla, Lysander.... Mästerverket inom den svenska herdediktningen är greve Gustaf Philip Creutz´ Atis och Camilla. Författaren har anknytning till Sörmland, eftersom han ibland vistades på Skenäs, liksom Gustaf Fredrik Gyllenborg och Johan Gabriel Oxenstierna, som ju växte upp där. Alla har de låtit sig inspireras av Vingåkersbygden – men huruvida miljöskildringen i nedanstående vinterkväde är hämtad just från den trakten vill jag låta vara osagt.

Det naturliga livet

"Natur" är ett av 1700-talets nyckelord. Växter, djur, mineraler och allehanda fenomen studerades hemma och i fjärran länder, och naturvetenskapen hade en blomstringstid även i vårt land. Begreppet fick också filosofiskt djup i kravet på "natur" i diktningen och i föreställningen om människans naturliga rättigheter, något som medförde genomgripande politiska och sociala följder. I den s.k. engelska parken ville man härma naturens egen frihet och oregelbundenhet.

Upplysningens filosofi var bekant i Sverige, och man dryftade gärna t.ex. Rousseaus tankar om hur just "naturen" borde prägla uppfostran och samhällsliv och Montesquieus s.k. klimatlära. Denna mottogs med förtjusning i vårt kalla land, eftersom filosofen menade att ett kärvt klimat tvingar fram många av människans bästa egenskaper. När Gyllenborg skrev sitt "Vinterkväde", var han säkerligen inte opåverkad av klimatläran.

Allmogens dygder

1700-talets intellektuella kunde alltså skatta lantlivet högt, och det kom också lantbefolkningen till godo. Den lever ett okonstlat liv, dess seder är enkla och naturliga, den är härdad av Sveriges hårda klimat. Tidens historieromantik bidrog säkert också till detta – bönderna är ättlingar till forntidens tappra göter; deras språk har bevarat mycket av den gamla götiskan, och det är fritt från latinska termer, tysk byråkrati och franska modeord.

Folklivsskildring på vers

Här följer alltså ett avsnitt av Gyllenborgs Vinter–Qväde från 1759, en lång dikt som kan ses som en parallell till Creutz' Sommar–Qväde ett par år tidigare. Tillsammans skildrar de i många åskådliga bilder det lantliga livet under olika årstider. I de här återgivna stroferna besöker författaren bondens stuga. Han ser bondelivet ur överklassperspektiv - han kan ju knappast se det på något annat sätt - och gör idyll av det hela, men han har ändå en rad konkreta upplysningar att komma med: handaslöjd och sagoberättande kring den öppna spisen, eldskenet, julbordet och den slagtröskade halmen på golvbräderna. Sista strofen meddelar en hel del om hur dansen tillgick. Man dansar tydligen i golvhalmen - hur nu detta kan vara möjligt - både parvis och i ring, och långdansen kröker sig "i hundra virvlar". Åtminstone någon spelman är där, men också sången är viktig för att få fart på dansen. Det är ganska uppiggande för fantasin att försöka föreställa sig vad man sjöng och hur musiken lät, och det är samtidigt en njutning att läsa en så vackert formulerad folklivsskildring:

...
Jag föres till en lantmans hydda,
som i palats sig aldrig trängt,
men glädes att en nödställd skydda:
för den sin port han aldrig stängt.
I världens vrå ännu man möter
hos Er, I barn av tappra göter,
den gästfrihet, de gamlas dygd,
som fåfängt lyser hos den rika,
men går från hjärtat ut tillika
i famnen av vår stilla bygd.

En kluven gran här inne sprakar,
och rummet av dess sken förgylls,
Man sig kring vida spiseln makar;
med glam och sagor tiden fylls.
En sig en älskad granne väljer,
och när han hårda björken täljer,
han hennes namn i virket skär.
En hemlig blick hon honom sänder,
när ullen mellan hennes händer
i hundra lyckor virkad är.

Men ljusen tändas, julen firas.
Med sparsam vilas överflöd
en lantmans bord för vänner siras,
med dem han delar nöjd sitt bröd.
Kom, matta stadsbo, kom att blandas
med bygdens folk, om du vill andas
en glädje, okänd i din värld!
Men lämna där ditt falska löje,
och smitta ej ett menlöst nöje
med smaken av din tomma flärd.

Den skörd, som varit åkerns heder,
men under slagan blivit mjuk,
man på den hårda tiljan breder
och dansar på den gula duk.
Än varje par sig särskilt svingar,
än i en ring sig skaran tvingar,
och än man svävar i en rad,
som sig i hundra virvlar kröker.
Man spelets ljud med sången öker,
att göra dansen mera glad.
...

Bernt Olsson

INBJUDAN TILL 1998 års spelmansstämma i Eskilstuna

Eskilstuna Spelmansgilles traditionella mars-stämma äger rum lördagen den 7:e mars med start kl. 14.00 i FRISTADSSKOLANS AULA

Arrangörer för stämman är Eskilstuna Spelmansgille och Södermanlands Spelmansförbund.

Mellan kl. 14.00 och 17.00 spelas vacker och medryckande folkmusik från scenen av inbjudna spelgrupper och solister från Södermanland och angränsande landskap.

Rekarne Folkdans Gille har **dansuppvisning** under eftermiddagen. Bra utrymmen för **buskspel** står till förfogande. I bottenplanet finns cafeteria och även där ges möjligheter till buskspel. Ni kan också se en levande **hantverksutställning** där man kan fynda bland vackra och praktiska slöjdalster som ställs ut för försäljning. Det kommer även att ges tillfälle att inhandla CD-skivor, tonband och nothäften med folkmusik.

Till detta kulturevenemang är det fri entré!

Ungefär kl. 18.30 vidtar den traditionella dansen i PRO-lokalen mittemot Fristadsskolan. Levande musik av gästande och lokala spelgrupper efter uppgjord spellista.

Kaffe och annan dryck finns att köpa i PRO-lokalen för både spelmän och dansare. Vi lovar att det även blir gillesdanser.

Efter kl. 18 flyttas även **buskspelet** till PRO-lokalerna. Så hugade spelmän kan ladda upp!

Allspelslåtar:

Lästringe gånglåt, Aspö-valsen (Sjögren), Schottis från Rejmyre, Polska (Lille Gustav), Vals efter Edvard Pettersson, Vendelpolska.

Eskilstuna Spelmansgille önskar Hjärtligt Välkomna!

Eric Sahlström-Institutet invigt

Den 23 januari invigdes Eric Sahlström-Institutet i Tobo i norra Uppland. Det är Sveriges första Folkmusikinstitut och verksamheten skall vara rikstäckande och ha internationell anknytning, står det att läsa i det pressmeddelande som lämnades vid invigningen. Institutet skall vara en mötesplats och ett inspirationscentrum för amatörer och professionella utövare. Det skall initiera och stödja sådan forsknings – och dokumentationsverksamhet, som inte redan tillgodoses av universitet och centrala arkiv. Breddning-fördjupning- förnyelse av vår folkmusik, folksång och folkdans står på programmet och särskild uppmärksamhet skall ägnas åt nyckelharpan både i fråga om bygge och spel. Förverkligandet av målsättningen skall ske genom kortare och längre kurser för ledare, pedagoger och artister, professionella såväl som amatörer. Bland förestående projekt kan nämnas vidareutbildning inom folkmusikområdet för musiklärare. Ett annat projekt vänder sig till ungdomar som kan vara duktiga musiker, men på grund av dåliga teoretiska grundkunskaper inte kommer in på musikhögskolor.

Bakom institutet står Kungliga Musikhögskolan, Danshögskolan, Tierps kommun och Eric Sahlströms Minnesfond. Ordförande i stiftelsens styrelse är professor Jan Ling, övriga ledamöter är Sven Ahlbäck, prefekt vid Kungl. Musikhögskolan, Karin Sylvan, rektor vid Danshögskolan, Gunilla Grindsäter, ordf. i Svenska Ungdomsringen, Lars Jobs, ordf. i SSR, Lars Farago, ordf. i RFoD, Börje Wennberg, Tierps kommun samt från Eric Sahlströms Minnesfond, Gunnar Ahlbäck, Göte Herlovsson och Esbjörn Hogmark.

Sahlström-Institutet är inrymt i en vacker byggnad uppförd vid sekelskiftet, 40 meter långt, två våningar med matsal, modernt kök, samlingssal, ett antal grupprum samt utrymmen för bibliotek, studier, forskning, kontor, m.m. Naturligtvis handikapputrustning med hiss, toaletter och ramper. I anslutning till huvudbyggnaden finns ett annex med 30 rum med wc/dusch och uppfört 1990.

Den 23 januari var alltså den högtidliga invigningen, och som många såg i TV, var det mycket fint folk närvarande, närmare bestämt 150 särskilt inbjudna, Själv valde jag att åka upp till Tobo till den andra delen av invigningen, som var ett öppet hus på kvällen. Oturligt nog så var det den dagen som vintern kom på allvar och det var ett fruktansvärt snöväder på vägen dit. Men det är ju inte mycket som kan stoppa en sörlänning, så med tungan rätt i mun körde jag de 17 milen utan att tveka och det var det värt. Alla var där, brukar man ju säga, och så var det faktiskt. De flesta av våra storspelmän fanns där tillsammans med andra från kulturvärlden och det spelades friskt i alla vrår i huset. Hur länge detta pågick vet jag inte för jag åkte hemåt redan strax efter midnatt, men gissningsvis hann solen gå upp innan dagen tog slut.

Ingemar Skoglund

Låtläger för barn och ungdom

22-26 juni på Ansgarsgården utanför Flen. Leif Johansson och Marie Axelsson, fiollärare på Trosa resp. Gnesta kommunala musikskola, blir huvudlärare. Flera sörmländska spelmän med pedagoginriktning finns på lut som lärare, om det blir många anmälningar!

Man bör ha spelat fiol minst ett år för att delta i lägret, även andra instrument är välkomna. Förutom låtspel blir det förstås lekar, bad, brännboll, spökhistorier...

Deltagaravgiften är 1.200:-

Visinsamling

i Björkvik, Floda, Lerbo och Sköldinge.

Kalsonger blå... och en mängd andra visor, fina och fula, hittades vid en visinsamling i Gnesta härom året.

Nu är det dags att undersöka vilka visor som går att få fram i några socknar i Katrineholm. Björkvik, Floda, Lerbo och Sköldinge har alla haft en stark spelmanstradition och är väl företrädda i spelmansförbundets arkiv. De stora låtuppteckna rna i Sörmland har besökt de här socknarna – Olof Andersson, Nils Dencker, Gustaf Wetter har alla besökt spelmän här och tecknat ner deras låtar, bl a elever till storspelmannen Lindblom.

Spelmanstraditionen har tunnat ut, men visst borde den ha lämnat spår i form av en vokal tradition, med visor som fortfarande finns i människors minne? Det är en förhoppning att så är fallet och att de människor som idag bor i Björkvik, Floda, Lerbo och Sköldinge vill dela med sig av sin skatt! Kerstin Söderbäck–Lind kommer att arbeta med visinsamlandet.

Sörmländska kalas

är ett projekt som erbjuds skolorna i Sörmland till hösten. Tillsammans med spelmän och danspedagoger får barnen pröva kraften i sörmländska traditioner - musik, dans, sånger och lekar. På det avslutande kalaset förhoppningsvis också mat!

Vill Du veta mer, anmäla Dig eller tipsa om visor, ring Sörmlands Musik & Teater, Anita Hedlund 0155–24 70 97.

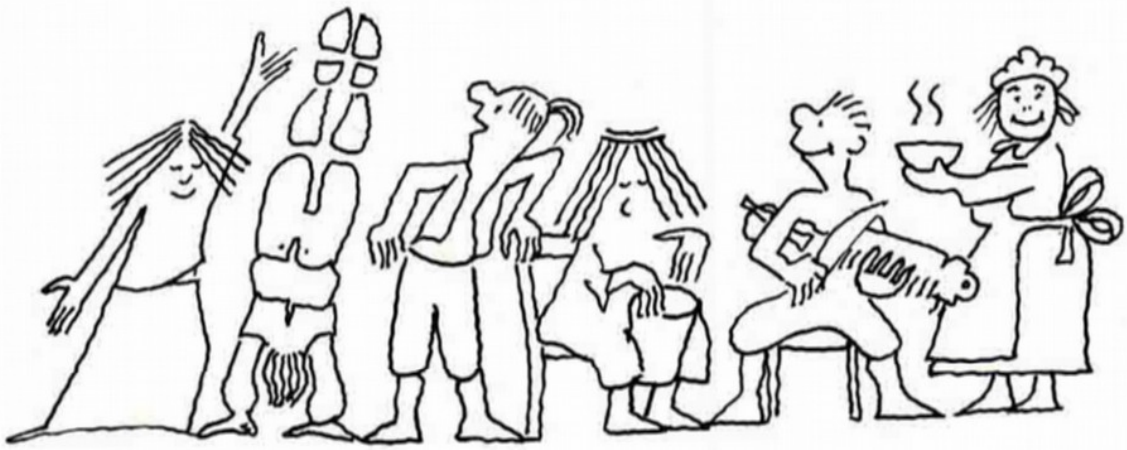

Teckning: Matts MAttsson

K.P. Leffler hyllas med spelmansstämma i Helgarö

Söndagen den 14 juni arrangerar Södermanlands Spelmansförbund **Pehr Ericssonstämman** i Helgarö, som ligger mellan Strängnäs och Eskilstuna. 1898, för precis 100 år sedan, gjorde musikforskaren och museimannen Karl Peter Leffler sin forskningsresa i norra Sörmland och tecknade upp folkmusik från Härads socken i väster till Mariefred i öster. Resultatet kan vi se i faksimilutgåvan FOLKMUSIK FRÅN NORRA SÖDERMANLAND, som gavs ut 1982 av Södermanlands Spelmansförbund och Stiftelsen Södermanlands Museum med stöd av Svensk Folkmusikfond. Lefflers uppdrag var "forskande efter ursprunget till en sydvestuppländsk dialekt", men han anade förmodligen inte vilket värdefullt och omfattande folkmusikområde han träffat på. Han tecknade upp inte mindre än 400 melodier, dels efter 12 spelmän och dels avskrivna ur en notbok från Fogdö. Lefflers bok finns fortfarande i en begränsad upplaga att köpa från förbundet och utgör vid sidan av Gustaf Wetters och Olof Anderssons uppteckningar den viktigaste dokumentationen av vår äldre sörmländska folkmusiktradition.

Några av de spelmän som K.P. uppteckna de var Alfred Gustafsson, Härad, Sigurd Lönnqvist, Fogdö, Anders Lindblom, Selaön, Anders Gustaf Wahlström och Fredrik Boström, Dunker. Till all lycka träffade han också den åttioårige Pehr Ericsson, som bodde i Granlund, Helgarö. Pehr Ericsson hade varit elev till klockaren och fiolspelmannen Robert Ludvig Kjellborg i Fogdö, död 1860, vars väldiga repertoar till stor del bevarats av Pehr Ericsson, eller Granlundarn, som Ragnar Karlsson brukade kalla honom. Ragnar var ju född i Helgarö och fick nog höra en del berättas genom sin far som säkert träffade den gamle Granlundarn. I boken beskriver K.P. Leffler ingående sitt första sammanträffande med Pehr Ericsson och det är synnerligen intressant läsning.

Spelmansförbundets Torsten Gau kom upp med idén att anordna en spelmansstämma i Helgarö för att hedra K.P.Leffler och Pehr Ericsson. Granlund är välbevarat och de nuvarande ägarna har lämnat sitt godkännande. Så vi kan se fram mot en ny stämma söndagen den 14 juni då Södermanlands Spelmansförbund i samarbete med Hembygdsföreningen arrangerar **Pehr Ericssonstämman** för första gången.

Ingemar Skoglund

Per Ericssons Granlund, Helgarö

Du missar väl inte våra fina kurser

Här är de tre närmaste. Passa på och anmäl Dig!
Ring till Ulf Lundgren, 08–550 864 64, så får Du hjälp att anmäla Dig!

Kurs nr 1–98	28 februari 1998 Kl 9.00–17.00
Plats	Frustuna hembygdsgård, Gnesta
Program	Spela i grupp. Spela i grupp är kul, men ibland är det svårt att "få ihop det". Kom och få goda råd på vägen.
Deltagarkrav	Mindre Grupper
Lärare	Ulf Lundgren

Kurs nr 2–98	28 mars 1998 Kl 9.00–17.00
Plats	Frustuna Hembygdsgård, Gnesta
Program	Axels och Elnas låtar. Lär Dig spela nya, spännande låtar efter två av våra finaste spelmän, Axel och Elna Andersson och med deras främste lärjunge.
Deltagarkrav	Ej nybörjare Fiol
Lärare	Leif Johansson

Kurs nr 3–98	18 april 1998 Kl 9.00–17.00
Plats	Frustuna Hembygdsgård, Gnesta
Program	Viskurs med Eva Tjörnebo. Vem vill inte kunna sjunga med samma kärlek, värme, glädje, rytm och sväng som Eva kan. Missa inte den här kursen Du får många nya favoritvisor.

MARKNADSTIDNING B

SÖDERMANLANDS SPELMANSFÖRBUND

Redaktionsadress: c/o Nils Häggbom
Blidvägen 6, **137 57 Västerhaninge**

Svenska Låtar, Södermanland
Vår landskapsdel av det klassiska storverket. 207 uppteckningar. Faksimil av orginalutgåvan från 1935
Pris 50:-

A G Rosenberg, 420 Svenska Danspolskor
från Södermanland och andra landskap. Faksimil efter utgåvor från 1876–1882
Pris 60:-

Sörmländska visor del I, II, III
Visor för praktiskt bruk från den sörmländska traditionen. Ett 30–tal visor i varje del.
Pris 20:-/styck, kassetter 50:-/ styck

A P Andersson
75 låtar och visor från Södermanland och Närke uppteckнade 1880 av skolläraren i Västra Vingåker, August Petter Andersson.
Pris 60:-

August Karlssons låtar
49 låtar från södra Uppland och norra Sörmland som August Karlsson spelade dem.
Pris 50:-

50 Sörmlandslåtar för två fioler
Utgiven till minne av Olof Andersson. Arrangerade av Olof Andersson
Pris 50:-

Sörmlandslåtar
av C G Axelsson, Flodafors. Utgiven 1960. Egna kompositioner.
Pris 50:-

Folkmusik från norra Södermanland,
K P Leffler. Faksimil efter utgåvor från 1899–1900.
Pris 75:-

Morfars fars dansmusik
Berättelser och beskrivningar om den äldre generationens dansnöjen och spelmän och hur traditionen lever idag.
Pris 25:-

August Lindblom
97 låtar ur två spelmansböcker från 1836 och 1856 samt historik om den legendariske storspelmannen.
Pris 50:-

Sörmländska allspelslåtar
Norhäfte samt kassett med gamla och nya allspelslåtar från vårt landskap.
Pris 40:-

Visor & versar
Av Anders Björklund och Gunnar Nordlinder, 87 Sjömansvisor från alla de sju haven.
Pris 50:-

I den sköna Vingåkersbygden, kassett
Folkmusik från Vingåker med Simmings, Anita Hedlund och Christina Frohm.
Pris 50:-

Välkommen till världen, kassett
Visor och ramsor för små och stora barn från den sörmländska traditionen, med våra bästa vissångare.
Pris 50:-

Mina 80 år som spelman 1916-1996,
Axel Andersson minnesbok.
Pris 160:-

Kalsonger blå
och andra visor från Gnesta.
Pris 60 kr

Beställ hem våra böcker, noter och kassetter så här:
Ring din beställning till Torsten Gau, tel. 016 – 42 00 70 eller skriv till honom på adress Mestavägen 1A, 632 33 Eskilstuna, så får du ett paket med faktura på posten. Porto tillkommer.